

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 25. Societas privatim publiceq[ue] vexatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

iidem Socii ad Sanctæ Mariæ insulam adnavigabant, terrâ marique dæmonibus infestissimi. Tertia sedes in Bonæ spei arce, hinc hostium finibus, & inde obversa Cataaianis, posita fuit: hos præsertim Socii frequentibus excursionibus per ordinarias Societatis operas excolebant, non tamen sine militum comitatu, nam Peruviz Prærex vetuerat ne Socii, nimio animarum ardori veliscantes, sese periculosis locis incomitati ingererent. Ibar pro more Hispanorum manipulo cinctus Modolellus Socius impiger ad opus Evangelii, cum derepentè hostium phalanges sese ex propinquo ostentant. Sola salus in fugâ fuit, pauci milites facillè evaserunt: sed Modolellus non optimus eques, in equo malè ephippiato, longo post comites intervallo, in potestatem hostium pænè venerat, quando ei calix, quem ad usum aræ portatilis secum ferebat, ex manibus elabicitur. Quid ageret? exilit, calicem, ne præda profanis sit, rapit: rursus inquit in equum, & laxatis habenis calcaria admovec, tantâ vi, ut momento temporis, à præcipite equo raptus potius quàm vectus, comites trans fluvium, ubi periculum ob nostri equitatus vicinitatem jam nullum erat, assequutus sit. Verùm quis referat sigillatim hostiles incursus, aliâve in mediâ Barbarie ac militum licentiâ à Sociis toleratas molestias, quas lubenter sufferebant, ut animas Ethnicorum quamplurimas è Dæmonum servitute ereptum irent. Chiloenses quartam sedem accepere stabilem in principe insulâ fundatam, unde Socii deinceps cymbâ vesti, & subinde suis manibus remigantes, ad viginti-quinque pagos ejusdem insulæ, & triginta-quinque alias circumjacentes insulas, deferebantur, Catechesi, Baptismo, Confessionum auditione, vagantium hinc inde hominum aggregatione, fructus uberrimos colligentes.

His quatuor sedibus constitutis, Ludovicus Valdivia pro Rege Catholico regnum Chilense inspicens, decem Indorum millia (ut Allegambe scribit) ab nimis servitiis in libertatem asseruit. Vexatores Indorum, legibus & potestate à Rege traditâ, coercuit. Per frequentes nuncios rebelles iterum ad pacem sollicitavit. Captivos redemit. Nihil denique non tentavit, quo regnum profligatissimum pristino splendori redderet. Quæ res, cum ei summum amorem conciliare debuissent, multorum paravere invidiam. Turbatum ubique est ab servitii personalis propugnatoribus, adeo ut vexationes non tantum in Ludovicum Valdiviam, sed in Didacum Torres, universamque Chilensem Societatem redundarent. Aiebant ab Societatis nimia religiositate manasse servitiorum abrogationem: si ea regno pelleretur, facillè Regem Catholicum abrogationis decretum rescissurum. Hæc cives. Milites verò ipargebant in vulgus, bello mancipia parari, bello regnum ditescere: si bellum finiretur, trecentis ducatorum millibus è Peruviz ærario singulis annis jussu Regis Catholici in Chilensis militiæ stipendia mitti solitis, regnum cariturum. Præterea Prætor, in militia Belgica innutritus, non approbabat offensivum bellum prohiberi, quod fortè iniquam putaret esse præstantium conditionem, ubi lædi possis, non lædere. Et quamvis Ludovicus Valdivia, Societatis sui que purgandi ergo, multa adferret, demonstraretque non posse non probari Regis Catholici consilium, post tot annorum bellum, direptionem tot urbium, neces tot populorum, & exhaustum ærarium, blanda remedia experientis: tamen apud præoccupatos cupiditate animos non audiebatur. Inter has turbas, privata res Societatem commisit cum regni Primoribus, causam dante discolor Societatis nostræ Sacerdote, Theologiæ professore, qui, quod ex ordine submovendus esset, & Societati Chilensi expediret extra Provinciam portari, antequam è Societate dimitteretur, in Peruviam jussus est navigare. Is antequam è portu solveret, fasciculum litterarum, quem Socius navigationis à Provinciali traditum habebat, dolo subreptum reserat, diploma expulsionis suæ capit, & quamvis coram Provinciali jurasset, nî in Peruviam navigaret, se è Societate dimissum non fore, tamen pro legitime dimisso se gerit. Contrâ Societas reclamât, & hominem apostatarum legibus postulat. Sed intercessit Episcopus, defensionem fugitivo adpromittens: Senatus Regius in partes trahitur. Senatores jure dimissum pronunciant. Nihil apud alienatos valere nostra jura, nihil Peruviz Præregis litteræ, jubentis inquietum hominem regno facessere,

Bonæ spei
domicilium.

Modolelli
periculum.

Chiloensis
domus.

CAPUT
XXV.
Societas pri-
vati publicæque
vexatur.

Valdivia de-
cem millia in
libertatem
vindicat.

Calumniam.

Discolor fa-
sciculum li-
terarum a-
perit.

Ab Episcopo
& Senatu
defenditur.

nihil Dominicanorum, Mercenariorum, & Academiae Limentis auctoritas, arbitrantium fautores Ecclesiasticis pœnis subijci, donec lite Romam delatâ Societatis Præpositus Generalis pronunciatet, Emmanuelem Fonseca (sicuturbentus homo vocabatur) verè apostatam fuisse, & juberet votis pœnisque solutum è Societatis albo abradi. Quid verò per tres inregros annos, quibus lis pependit, nostris sufferendum fuerit, modestius nobis erit tacere, quàm propalatione tot injuriarum viros cæteroquin bonos, levissimi hominis simulatâ virtute deceptos, dedecore aliquo nominatim afficere. Abalienatis ab Societate regni capitibus gens mediis infimique subfellii fœda crimina Ludovico Valdiviæ ausa est affingere; eo sine, ut abstereretur ab Indorum defensione: sed juridicè explosa in authores suos vertit infamia. Fasciculum litterarum Regi Catholico inscriptum dolo ab Societatis hominibus subreptum fuisse fama cum invaluisset, tabellarius, mendacis famæ author tandem inventus, egregii criminis notâ Societatem liberavit. Nonnemo ancillam suam vexabar, ut Societatis quemdam hominem impudicitia secum perpetrare accusaret: sed illa nullis præmiis, nec atroci flagellatione adduci potuit, ut tantum scelus innocenti viro affingeret. Nihil denique ab otiosis hominibus tentatum non est: ita ut Chilena vexatio cum Casaraugustana & Silicæi temporibus conferretur. Sed Valdivia adhibebat constantiam, otiosorum hominum probris, calumniis & cõminationibus imperterritam: qui cum videret inveteratissimum malum efficaciore & perpetuo remedio indigere, Gasparem Sobrinum, Socium rebus agendis idoneum, in Hispaniam cum legitimis abs se inspecti regni instrumentis amandat. Quibus examinatis favit Rex pro se, pro justitia, pro bono Religionis decertanti: favit Senatus Regius, favit Peruvix Prorex: omnes denique cordati viri Ludovicum Valdiviam, virum summis in America parem, pro re benè & fortiter gesta meritis laudibus affecere. Sed deinde repullulantia Hydræ capita alios Hercules fatigavere.

*Calumnia
explosa.*

*Valdivia
laudatur.*

**CAPUT
XXVI.**

*Didacus
Torres Tu-
cumaniam
Paraquariamque
lustrat.*

*Francisci
Sausedi Epi-
scopi libera-
litæ.*

*Seminarium
Cordubense.*

*Franciscus
à Valle ca-
lumniam
patitur.*

Es liberatur.

*Joannis Da-
vii zelus.*

*Didacus
Holguinus
nimia seve-
ritatis in-
simulatur.*

DIDACUS Torres, Chilenos montes rursus prætergressus, in Tucumaniâ mitiora tempora reperit: nam, adnitente Joanne Romero, Franciscus Sausedus Ecclesiæ Esterensis Thesaurarius, & postea Ecclesiæ Chilenis Episcopus, Sancti Michaelis domui agros, pecuniam, & mancipia, viginti aureorum millibus æstimata, dono dedit. Præterea Episcopus Tucumanensis Ferdinandus Trexus spem fecit Esterensis Collegii fundandi. Cordubæ verò Seminarium nobilium adolescentum majori aviditate quàm successu, ejusdem Episcopi procuratione, institutum Societatiq̃ traditum, aliquandiu usui fuit; quamquam, paulò post mortuo Episcopo, deficientibus subsidiis, ætatem non tulit. In portu Boni aëris, quoad Æthiopum, Indorum ac Hispanorum curam, prosperè cadebant omnia. In Sanctæ Fidei urbe Franciscum à Valle Societatis sedi præfectum, impigrè laborantem, nescio quis quadruplator revelati pœnitentium secreti, & corruptæ mulieris, palam insimulavit. Sed institutâ per Franciscum Truxillum Provincialis Socium facti inquisitione, utrumque scelus temerariè innocentissimo homini imputatum fuisse, ipsomet sycophanta dicto scriptoque calumniam retractante, compertum est. Falsitatis reum ducentis plagis Ferdinandus Arias Prætor indubiè castigasset, nî Socii, tolerare injurias, quàm vindicare doctiores, intercessissent. Calumnia, ut fit, legitimè depulsa, nihil reliquæ vitæ, Apostolicorum virorum in morem traductæ, splendori officit. Eo ad procurationem Indorum translato, Joannes Darius Sanctæ Fidei domus curam suscepit, ad eò plausiblem successu, ut cum è pulpito tonaret, universa civitas, & circum omnis vicinia, suggestu in forum transportato, quòd multitudinem templum non caperet, avidissime concurreret. Fervori Concionatoris respondebat multiplex ex omni hominum genere fructus, certatim sese confessionis tribunali, abjuratis publicis privatisque vitiis, offerentium. Nec animarum fructus in Paraquariæ metropoli sine inquietudine percipiebatur, Dæmone utilissimos quosque reipublicæ Christianæ viros ubique perturbantè. Delegaverat suas vices Sanctæ Inquisitionis Commissarius Didaco Holguino, Assumptionis Collegii Rectori, homini severo, ac in rebus ad fidei integritatem spectantibus dissimulare nescio: ex qua severitate occasionem arripientes nonnulli cives Societati

suboffensi,